

Fra

statsforbund

1789

USA

1776

Til

forbundsstat

K I L D E A N G I V E L S E :

John Midgaard : Den nyeste tids historie.

Aschehougs konversasjonsleksikon

Store Nordiske Konversations Leksikon

James Truslow Adams : Amerikas Saga

Frances Friedman : De Forente Staters historie

John Gunther : Inside USA

S.Hokstad & E.Hawkinson : British and American Institutions.

Western & Lødrup : British and American Institutions

A.Ræder : Historien i fortellinger

De Forente Staters informasjonstjeneste : USA , dets natur og utvikling

" USA , dets land og folk

Ivar Ottosen : Folkenes historie

C. & M. Beard : Basic history of the United States

W.R.Brock : The character of American history

Ingrid Semmingsen : En verdensmakt blir til

Den 4. juli 1776 ble den amerikanske uavhengighetserklæring undertegnet i Philadelphia av en gruppe menn som kalte seg representanter for Amerikas Forente Stater. Et nytt begrep var oppstått ; 13 engelske kolonier på det nord-amerikanske fastland var blitt til Amerikas Forente Stater. Hvorledes dette begrepet i stadig større grad kom til å dekke en realitet, er det jeg i denne fremstillingen vil forsøke å påvise.

Koloniene la i første omgang mest vekt på å få anerkjent de rettigheter de hadde i følge engelsk lov, og dette ga i og for seg ingen juridisk grunn for atskillelsen fra England. Følgelig ble avsnittet om menneskerettighetene uavhengighetserklæringens springende punkt, og har kommet til å bevare denne for ettertiden som et så enestående historisk dokument. Slik kom amerikanerne til å kjempe for virkeliggjørelsen av en ny politisk ide, som de selv hadde skapt : selvstyre ved folket selv, det grunnleggende prinsipp i amerikansk demokrati. Men for selve unionsdannelsen var grunnlaget så spinkelt som mulig. Som kolonier hadde den engelske krone vært deres samlingsmerke ; som stater forente de seg i den felles krig mot de engelske undertrykkere, en krig som faktisk store deler av folket var imot.

De Forente Stater var da også fra starten av et meget løst sammenknyttet statsforbund. Man hadde en kongress og en unionsregjering, men med sterkt begrenset myndighet. Det som i de første, vanskelige årene, ved siden av den felles kamp mot England, knyttet statene sammen til en nasjon, var den elite av dyktige og begavede menn som var folkets ledere i denne tiden. Enkelte av disse fortjener å nevnes særskilt, f. eks. plantasjeeieren Thomas Jefferson. Hans vakre hjem Monticello er nå et av USA's fremste nasjonalhistoriske minnesmerker, på linje med f. eks. the Alamo eller Independence Hall. I sine eldre år ble Jefferson unionens tredje president, men for ettertiden er han i første rekke kjent som mannen som forfattet uavhengighetserklæringen. I dette arbeidet ble han assistert av to andre av tidens mest fremstående menn. Den ene var boktrykkeren Benjamin Franklin ; en av samtidens dyktigste diplomater, nå mest kjent som lynavlederens oppfinner. Den andre var John Adams, som senere ble USA's annen president.

Sterkest av alle navnene fra denne tiden lyser imidlertid George Washington, landmåleren og godseieren fra Virginia, mannen som Kongressen utnevnte til militær øverstkommanderende i krigen mot England. Gjennom sin fremragende militære og administrative begavelse og edle personlighet fikk han mer å si enn noen annen for utfallet av den amerikanske selvstendighets- og enhetsbevegelse.

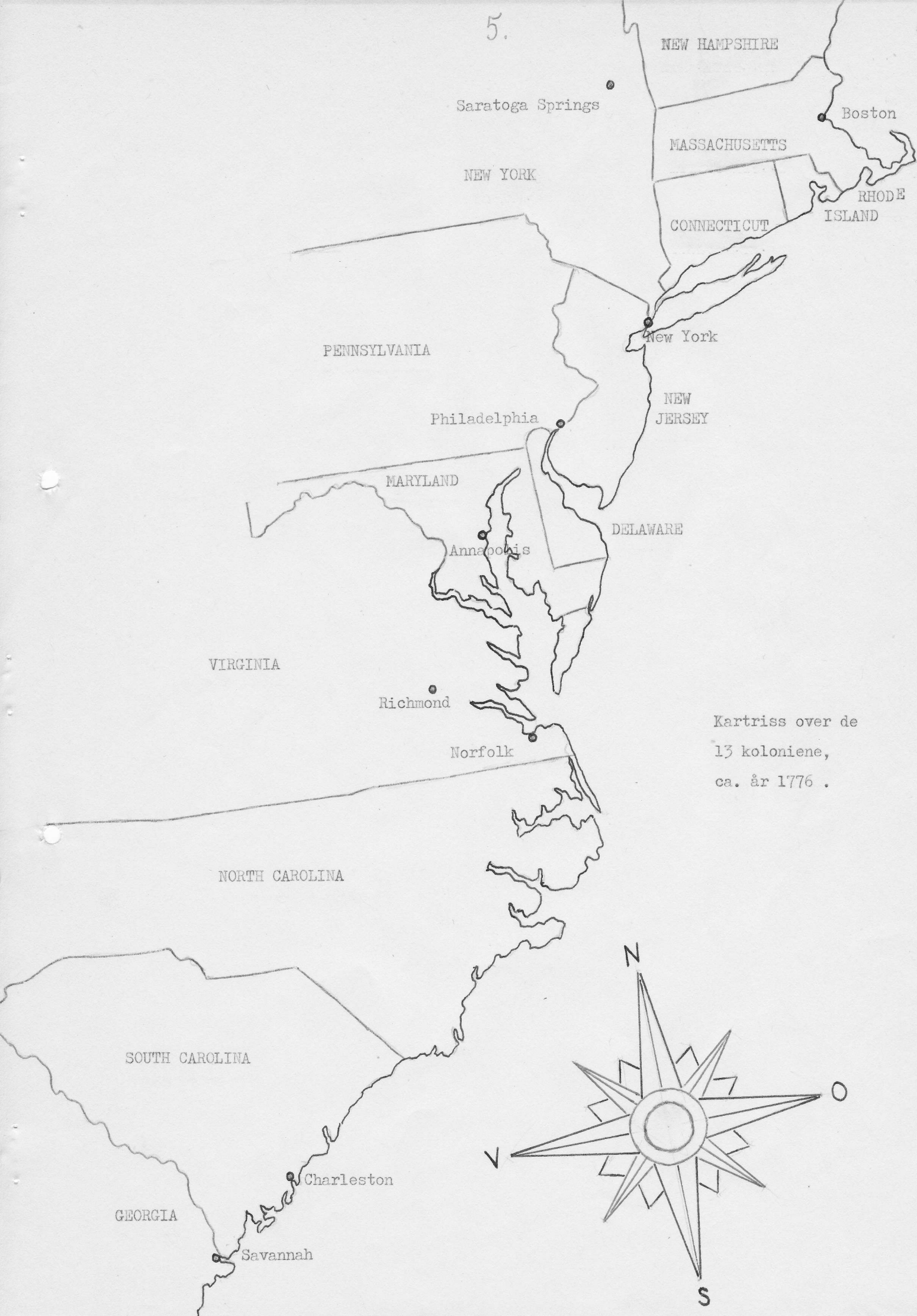
Forøvrig ble statenes allianse med Frankrike av stor betydning for selvstendighetens skjebne. Denne ble oppnådd dels som følge av amerikanernes seier over større engelske styrker i slaget ved Saratoga Springs 1777, dels etter iherdig diplomatisk arbeid av Benjamin Franklin, som da var statenes sendemann i

Paris. I 1783 kunne endelig fredsavtalen med England undertegnes, og statenes selvstendighet var vunnet.

Men den nyskapte nasjons enhet var svakt fundert. Allerede under krigen var det tydelig at unionsforfatningen av 1776 på en rekke punkter var altfor uklart utformet, og at den ikke presiserte tilstrekkelig de mandatene unionens forskjellige maktorganer hadde. Følgen ble at en rekke problemer av vital betydning for nasjonen forble uløste. Det viktigste spørsmålet var hvilken status de vidstrakte, ubebodde områder vest for Appalachene skulle få innen unionen ettersom de ble kolonisert. Allerede før 1776 hadde de fleste av koloniene satt frem vidtgående og tildels motstridende krav på land vest for Appalachene, krav som senere ble skjerpet og representerte et stridsspørsmål som truet unionens enhet. Et forslag fra Maryland om at området skulle være felles eiendom, som siden skulle deles opp i frie og uavhengige stater av Kongressen, vakte ikke synderlig begeistring. Det ble imidlertid klart at en slik ordning var nødvendig, og i løpet av året 1780 hadde alle statene, anført av New York, overdratt sine krav til de Forente Stater. Denne handling var det mest konkrete eksempel på den nasjonalfølelse og samfølelse som tross de mange innbyrdes motsetninger preget statene. Men fremdeles representerte vestområdene et problem som krevet rask løsning.

For å bringe klarhet i dette og andre spørsmål av konstitusjonell art, vedtok derfor Kongressen i 1781 de såkalte konføderasjonsartiklene. Disse utgjorde en formell avtale som knyttet statene løselig sammen, og forsåvidt ble det ingen vesentlig forandring av forfatningen av 1776. Men for vestområdenes status fikk de avgjørende betydning, idet det ble innført lokalt selvstyre under sentralregjeringens formynderskap. Systemet fikk sin endelige utforming i forordningen om Nord-Vesten i 1787. Denne bestemte at når et territorium hadde fått så meget som fem tusen stemmeberettigede mannlige innbyggere, skulle det ha rett til å få en lovgivende forsamling på to kamre, og skulle dessuten kunne sende en delegert uten stemmerett til Kongressen. Av dette territoriet skulle det så dannes minst tre, høyst fem stater, og når en av disse statene hadde fått 60 tusen frie innbyggere, skulle den opptas i unionen på like fot med de opprinnelige statene i alle henseender. Denne forordning ble senere anvendt på alle amerikanske kontinentale besittelser, og betegnet innledningen til en ny kolonipolitikk, bygget på likhetsprinsippet.

Amerikas Forente Stater hadde vunnet sin selvstendighet i en åtteårig krig mot verdens mektigste nasjon, og dets fremsynte ledere hadde løst spørsmålet om Vestens fremtid. Likevel ble epoken 1783-87 en oppløsningstid da selve unionens enhet var truet av undergang. Sentralregjeringen var uten reell myndighet, og Kongressens anseelse var på retur. Dette hang sammen med den amerikanske folkementaltet slik den var dengang som nå, preget av tillit til det lokale selvstyre og deres egne lovgivende forsamlinger, og mistenksomhet overfor den utøvende makt i almin-

Kartriss over de
13 koloniene,
ca. år 1776 .

nelighet og et sentralisert styre i særdeleshet. Engelskmennenes tyranni har vi hatt nok av, nå vil vi styre oss selv, var gjennomgangstanken, i pakt med ånden fra 1776 og Jeffersons demokratiske, desentraliserte og individualistiske forfatningsideal. Nasjonalregjeringen hadde ikke myndighet til å utskrive skatter til nasjonale formål, heller ikke hadde den enekontroll over utenrikspolitikken. Flere stater hadde alvorlige grensetvister som ikke lot seg løse på føderativ basis. De statlige domstoler avsa kjennelser i strid med hverandre, og de enkelte stater innførte handelsrestriksjoner etter eget forgodtbefinnende. Således vedtok større stater som New York, Massachusetts og Pennsylvania tolltariffer som var sterkt egnet til å skade deres mindre naboer. Mange av statene hadde på egen hånd innledet diplomatisk forbindelse med fremmede land. Ni stater var gått til det skritt å organisere egne armeer, og enkelte hadde til og med egne marinere. En mengde forskjellig slags gangbar mynt var i omløp.

På toppen av det hele brøt det ut et bondeopprør i Massachusetts i 1786. Opprøret ble ledet av Daniel Shays, kaptein i hæren, og var først og fremst rettet mot domstolene i protest mot den hårde behandling gjeldbundne bønder ble utsatt for. Opprøret fikk stor tilslutning, og ble bare med nød og neppe slått ned.

I denne tiden var Kongressens prestisje sunket til et lavmål, og en mann som George Washington skrev at statene bare var bundet sammen med "et rep av sand." Men der var også dem som arbeidet for samling av nasjonen og konsolidering av statsmakten. En av dem var Alexander Hamilton, den mann som ved siden av Thomas Jefferson fikk mest å si for utformingen av det mønster det politiske liv i USA har fulgt helt opp til våre dager. Det var det handelspolitiske uføret som ga ham chansen til å gjøre seg gjeldende. En spent situasjon var oppstått som følge av uenighet om handelen på elven Potomac. I 1786 møttes derfor delegerte fra fem stater til en konferanse i Annapolis, Maryland, for å løse tvisten. Her møtte Hamilton som representant for New York, og hevdet fra første stund at de handelspolitiske problemer var en følge av de uholdbare konstitusjonelle forhold. Ondet måtte tas ved roten; en radikal forfatningsrevisjon var nødvendig, og en så viktig sak måtte legges frem for en tilstrekkelig representativ forsamling til behandling og avgjørelse. Hamiltons meninger vant gjenklang, og han klarte å få konferansens delegerte til å rette en oppfordring til statene om å oppnevne representanter for Amerikas Forente Stater til å "utarbeide de videre bestemmelser som synes dem nødvendig for å bringe nasjonalregjeringens myndighet i samsvar med nasjonens behov."

Resultatet av Annapolis-konferansen ble ikke mottatt med udelt entusiasme, særlig var irritasjonen stor i Kongressen. De fleste mishagsyttringer forstummet imidlertid da det ble kjent at Virginia hadde valgt Washington som delegert. Ingen enkeltperson i USA nøy så stor personlig anseelse som ham, på tvers av alle grenser mellom stater og politiske fraksjoner. Virginias positive reaksjon ga støtet til at de øvrige stater snart etter fulgte opp og oppnevnte sine representanter.

I regjeringsbygningen i Philadelphia trådte i mai 1787 et nasjonalkonvent sammen under Washingtons forsete. De 55 mann som der møttes, var de mest fremstående som noensinne har vært samlet på det nordamerikanske kontinent, og deres karakter, dyktighet og vidsyn gir et glimrende bilde av hvor høyt Amerikas kultur stod i det attende århundre. Foruten Washington møtte f.eks. Benjamin Franklin, Alexander Hamilton, den senere president James Madison, og en rekke av de mest kjente navn fra USA's historie. Thomas Jefferson var på den tid statenes sendemann i Frankrike, og var derfor ikke til stede. Konventet hadde egentlig bare mandat til å utarbeide endringer i konføderasjonsartiklene, men de delegerte skjøv freidig artiklene til side og gikk igang med å drøfte en helt ny styreform. Det var vesentlig enighet blant de delegerte om å følge Montesquieus prinsipper om maktens tredeling, likeledes at den lovgivende forsamling skulle ha to kamre. Men på dette siste punkt støtte enkeltstatenes interesser mot hverandre. Representanter for de største og folkerike statene gikk sterkt inn for representasjon på grunnlag av folketallet. Småstatene på sin side mente at det rettferdigste ville være representasjon på grunnlag av antall stater, slik at hver stat skulle sende like mange representanter.

Floken løste seg da man til slutt samlet seg om et forslag fra staten Connecticut, som gikk ut på å la det ene kammer være representert på grunnlag av statene, Senatet, og det annet på grunnlag av folketallet, Representantenes Hus. Forøvrig hadde konventet atskillig bry med å forlike de motstridende interesse- og maktfaktorer, først og fremst spørsmålet om enkeltstatenes og sentralregjeringens maktområder. I hovedsaken ble det til at man nøye presiserte sentralregjeringens maktområder; de feltene som ikke uttrykkelig ble nevnt, lå prinsipielt under enkeltstatenes jurisdiksjon.

Utpå høsten 87 var så konventet kommet frem til et grunnlovsutkast, som ved votering 17. september ble vedtatt enstemmig. Det ble videre vedtatt at utkastet skulle være USA's gyldige grunnlov etter å være blitt ratifisert av folkeforsamlingene i minst 9 av de 13 statene. Dette viste seg snart vanskelig å få gjennomført. Ved utgangen av 1787 var nasjonalkonventets vedtak bare blitt ratifisert av 3 stater, og ble gjenstand for en voldsom politisk strid.

Dette førte til opprettelsen av to politiske partier, føderalistene og antiføderalistene. Føderalistene var tilhengere av en sterk statsmakt, og støttet derfor opp om grunnlovsforslaget. Alexander Hamilton ble partiets drivende kraft, og sammen med James Madison og den fremstående juristen John Jay utga han "The Federalist Paper", et kraftig og saklig forsvarsskrift for den nye forfatningen. Antiføderalistene stilte seg derimot temmelig skeptisk overfor denne; de hevdet enkeltstatenes autonomi, og hadde dessuten et liberalistisk økonomisk grunnsyn i motsetning til føderalistenes merkantilistiske. Deres fremste talsmann ble Thomas Jefferson.

Partimotsetningene var steile, men ikke steilere enn at amerikanerne, som de praktisk innstilte folk de er, kunne løse floken. Massachusetts, hvor den sosiale uro

etter oppstanden i 1786 ennå var stor, krevet en erklæring om menneskerettighetene føyet til forfatningsutkastet, som de forøvrig godkjente. De øvrige statene fulgte eksempelet, og foreslo de rettighetserklæringer som på forhånd fantes i deres egne lokale forfatninger, opptatt i den felles forfatning. I samsvar med dette ble det første utkast revidert, og forsåvidt ble den endelige forfatning et kompromiss, men et kompromiss avgjort i føderalistenes favør. Den 21. juni 1788 ble så forfatningen definitivt godkjent av elleve stater, nevnt i alfabetisk rekkefølge : Connecticut, Delaware, Georgia, Maryland, Massachusetts, New Hampshire, New Jersey, New York, Pennsylvania, South Carolina og Virginia. I løpet av de to følgende år ga også de to etternølerne North Carolina og Rhode Island sin tilslutning. De praktiske bestemmelser om overgangen til den nye styreform, tidspunktet for valg av forbundsresident o.l., ble truffet av føderasjonskongressen, som deretter trakk seg diskret tilbake fra den politiske arena.

Som presidentkandidat var George Washington selvskreven. I folkets bevissthet var han nasjonens første borger, og politisk var han et samlingsmerke for alle, hevet over partigrensene. Etter enstemmig å være blitt valgt til landets første president, avla han den 30. april 1789 ed til forfatningen. Som sine nærmeste medarbeidere valgte han Thomas Jefferson og Alexander Hamilton, henholdsvis som utenriksminister og finansminister, og i embetet som nasjonens første høyesterettsjustitiarius ble John Jay utnevnt. Slik søkte Washington å forene de beste krefter i de forskjellige politiske leirer i arbeidet for nasjonens vel. Slik ble grunnlaget for en kommende verdensmakt lagt.